

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземних мов

Кафедра англійської мови з методикою викладання

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Салата І. А.
(підпис) (прізвище, ініціали)

« ___ » _____ 20 ___ р.

Реєстраційний № _____

« ___ » _____ 20 ___ р.

РОЗВИТОК УМІНЬ ЧИТАННЯ НА ОСНОВІ АВТЕНТИЧНИХ ТЕКСТІВ
НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ

Кваліфікаційна робота студентки
групи ЗАМ-м-22
ступінь вищої освіти магістр
спеціальності 014.02 Середня освіта.
Мова і література (англійська)
Прозапас Світлани Миколаївни

Керівник к. філол. н, ст. вик.
Єловська Ю. В.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, _____,
розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК ЧИТАННЯ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	8
1.1. Поняття умінь і навичок читання в сучасних вітчизняних і зарубіжних розвідках	8
1.2. Новітні підходи та методики до формування іншомовних навичок читання на уроках англійської мови	13
1.3. Вплив психолого-вікових особливостей школярів основної школи на формування навичок читання	24
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ ТЕКСТІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ УМІНЬ І НАВИЧОК ЧИТАННЯ У ШКОЛЯРІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	32
2.1. Особливості використання автентичних текстів як невід’ємний компонент навчання іноземній мові	32
2.2. Комплекс вправ для формування іншомовних умінь і навичок читання в учнів основної школи на матеріалі англомовних автентичних текстів	39
Висновки до розділу 2.	53
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	57

ВСТУП

Основна мета навчання іноземної мови в основній школі полягає у розвитку в учнів здатності до взаєморозуміння і толерантного ставлення до представників іншої культури. З огляду на це, по-новому усвідомлюється роль іноземної мови як навчального предмета, оскільки мова є провідником культури і допомагає у вихованні всебічно-розвиненої особистості. Вона дає учням прямий доступ до величезних багатств цього народу, а також є важливим засобом спілкування між представниками різних культурних спільнот.

На сучасному етапі розвитку освіти, коли англійська є мовою міжнародної комунікації, формування іншомовної комунікативної компетенції школярів є нормою процесу навчання. Вивчення іноземної мови – це тривалий і цілеспрямований процес, основна мета якого полягає у створенні та зануренні учня в іншомовний осередок, протягом навчання дітей англійської мови в основній школі.

Актуальність теми.

Одним із завдань оволодіння англійською мовою є вміння сприймати та відтворювати англійськомовний текст, окреслюючи різноманітність способів органічного використання матеріалу мовою оригіналу стає актуальним. Оскільки саме автентичність навчальних матеріалів виступає важливою вимогою організації навчального процесу на уроках англійської мови в основній школі вона залишається актуальною проблемою на сьогодні.

З метою розвитку оптимального рівня комунікативної компетенції важливим стає формування саме навичок читання. Читання хоч і є рецептивним видом мовленнєвої діяльності, проте воно служить основою для формування інших мовленнєвих навичок. Особливого значення в цьому процесі набуває використання автентичних текстів з-поміж інших навчальних матеріалів для вдосконалення навичок читання.

Читання – це окремий вид іншомовної мовленнєвої діяльності та один із засобів комунікативно-пізнавальної діяльності школярів, основною метою якого є отримання інформації з друкованого тексту для вирішення комунікативних завдань. (Ніколаєва С., Скляренко Н., Фоломкіна С. та ін.). Особливості формування компетентності у читанні розглядали у своїх працях такі українські вчені як: Безвін Ю., Бирюк О., Подосиннікова Г., Рубан О., Смотров І., Черниш В., Щукін А. та ін.

Аналіз роботи з автентичними текстами у вимірі формування іншомовної комунікативної компетентності проводили такі дослідники, як: Березенська Л., Верещагін Г., Носонович О., Прохоров Ю. Закономірності навчання читання у традиційних педагогічних умовах висвітлені у доробках як зарубіжних, так і вітчизняних методистів, зокрема у працях Кличникової З., Русак Ю., Соколової Е., Фоломкіної С., H.Stalb, E.Swantje. У їхніх дослідженнях описується навчання читання, яке відбувається безпосередньо під керівництвом викладача в аудиторних умовах та ін.

У сучасній школі читання не викладають як самостійний предмет, що зумовлює зниження умінь і навичок учнів у сфері усного мовлення, та викликає мотиваційне вигорання, а також недостатній обсяг практики під час читання автентичних текстів на уроках англійської мови в основній школі.

Однак на сьогоднішній день у науково-практичних розвідках тема розвитку умінь читання на основі автентичних текстів на уроках англійської мови в основній школі, залишається недостатньо вивченою, що зумовлює актуальність цього дослідження.

Мета роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичній розробці вправ, спрямованих на формування іншомовних умінь читання учнів основної школи на матеріалі англомовних автентичних текстів.

Реалізація мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

– розглянути поняття умінь і навичок читання в сучасних вітчизняних і зарубіжних розвідках;

- визначити новітні підходи та методики формування іншомовних умінь і навичок читання на уроках англійської мови;
- дослідити вплив психолого-вікових особливостей школярів основної школи на формування умінь і навичок читання;
- з'ясувати особливості використання автентичних текстів як невід'ємного компонента навчання іноземній мові;
- розробити комплекс вправ для формування іншомовних умінь і навичок читання в учнів основної школи на матеріалі англомовних автентичних текстів.

У процесі дослідження нами були використані такі **методи дослідження**:

- загальнофілософські: метод термінологічного та концептуального аналізу – для формування термінологічної парадигми дослідження;
- теоретико-емпіричні: метод індукції – для узагальнення та систематизації уявлень про формування навичок читання;
- логічного узагальнення, порівняння та систематизації психолого-педагогічних, лінгвістичних та методичних досліджень.

Об'єктом дослідження є уміння і навички читання основної школи на уроках англійської мови.

Предметом дослідження є особливості формування іншомовних умінь і навичок читання в учнів основної школи на матеріалі англомовних автентичних текстів.

Практичне значення роботи полягає в тому, що одержані **результати** можуть бути використані в розробці лекційних та практичних курсів з англійської мови, а також дадуть змогу сформулювати низку практичних рекомендацій щодо викладання англійської мови для учнів основної школи.

Теоретичні і практичні результати дослідження було віддзеркалено в тезах доповіді на тему: «Особливості використання автентичних текстів як невід'ємного компонента навчання іноземній мові» й апробовано у XIII

Міжнародній Інтернет-конференції молодих учених і студентів «Глухівські наукові читання – 2023. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук» (грудень 6-8, 2023, м. Глухів).

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів і списку використаної літератури (32 позиції). Загальний обсяг роботи викладений на 60 сторінках.

РОЗДІЛ 1 ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК ЧИТАННЯ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1.1. Поняття умінь і навичок читання в сучасних вітчизняних і зарубіжних розвідках

Зміни громадсько-політичного устрою, економічного життя та психології громадян нашої держави потребують серйозної перебудови системи освіти. Сьогодні серед стратегічних завдань освіти пріоритетним напрямком стає розвиток особистості на основі вивчення мови, літератури та інших гуманітарних і негуманітарних дисциплін, а також культури, традицій та звичаїв народу.

Читання – це один з основних засобів формування особистості, тому так важливо сформувати в учнів технічну навичку читання, вміння працювати з науково-пізнавальним та художнім текстом, забезпечувати максимальний вплив тексту на зростаючу людину [3, с. 590].

Читання має різні рівні: від уміння зрозуміти орієнтовний зміст тексту до творчого його засвоєння, коли читач не лише відновлює хід думок автора, але й порівнює, синтезує прочитане, приймає чи не приймає основну думку, реорганізує свою думку чи засвоює новий погляд.

Пошук шляхів розв'язання означених завдань пов'язаний із дослідженням комплексу питань, серед яких чільне місце посідає формування мовленнєвої компетенції учнів. Вона охоплює систему мовленнєвих умінь (вести діалог; сприймати, відтворювати і створювати усні й писемні монологічні та діалогічні висловлювання різних видів, типів і жанрів), необхідних учням у різноманітних життєвих ситуаціях; вона також виявляється у сформованості умінь користуватися усною й писемною літературною мовами, багатством її виражальних засобів залежно від мети і завдань висловлювання та громадського життя.

Розвиток мовленнєвої компетенції відбувається на уроках читання у школі. Читання – це один із головних компонентів розвитку мовленнєвої діяльності школярів (слухання, мовлення, читання і письмо), що забезпечують розвиток компетентностей у спілкуванні, а також навичок [7, с. 260]. Мовленнєва діяльність вважається повноцінною з оволодінням умінь читання. Тому, основним в організації роботи на уроці читання є розвиток техніки читання. Чим швидше сформується повноцінна навичка техніки читання, тим успішніше учні оволодіватимуть програмним матеріалом. Існує безліч різновидів діяльності, які є складовими аспектами читання. Наприклад, читання невідомого твору пов'язано з перечитуванням добре відомого «для себе» тексту, читанням тексту вголос «для когось», переглядом тексту з метою пошуку певної інформації, читанням для виконання навчального завдання тощо.

Складність і багатоаспектність читання призвели до різноманітного тлумачення цього феномена. В енциклопедичному словнику читання розглядається «як активна взаємодія між комунікатором (творцем тексту) і реципієнтом (читачем). У цьому плані читання вважається завершеним комунікативним актом, при якому відбувається передача знань з надрукованої літератури особистості, вплив цього повідомлення на її поведінку» [9, с. 376]. Читання – це пізнавально-комунікативна діяльність, пов'язана із задоволенням інформаційних потреб, отриманням і розширенням знань, які впливають на поведінку людини. Отже, читання — важливий навчальний предмет і одночасно — засіб навчання.

Єгоров Т. розглядає читання як більш складний процес, що включає в себе як технічну сторону, так і розуміння прочитаного [15, с. 73]. Автор також виокремлює три етапи читання: аналітичний, синтетичний і етап автоматизації.

На думку Ляховецького М. «читання як рецептивна форма, мовного спілкування являє собою самостійний вид мовленнєвої діяльності, мета якої – отримання нової корисної інформації»[5, с. 439].

Останнім часом дослідники трактують читання як інформаційну активність, під час якої відбувається декодування набору умовних символів (знаків), що фіксують будь-яку інформацію, а це може відбуватися лише за умов активної взаємодії всіх пізнавальних процесів. Під читанням розуміємо процес сприймання та активного перероблення інформації, графічно закодованої відповідно до системи певної мови.

Читання є не лише процесом сприймання, усвідомлення і розуміння інформації, але й складною психологічною структурою мовленнєвою діяльності, яка складається із трьох фаз: спонукально-мотиваційної (мотив та усвідомлення завдань читання); аналітико-синтетичної (впізнавання лексичних одиниць та граматичних структур), що містить фази змістового прогнозування, вербального зіставлення, встановлення змістових зв'язків між словами та змістовими частинами тексту, змістоформулювання; виконавчої, яка закінчує прийом інформації та має вербальний або невербальний характер [5, с. 439].

За філософським словником процес читання визначається як один із основних засобів пізнання, навчання. Словник Гончаренка читання виявляється у формі звукового мовлення, тобто читання вголос. Учений Вашуленко О. вважає, що метою читання є одержання інформації з певного питання, яке цікавить читача, а мотивами: особистісний – спрямований на свій розвиток, соціальний – визначений цікавістю суспільства, а також естетичне переживання [9, с. 376].

Савченко О. вказує, що «повноцінна навичка читання є основою успішної реалізації всіх змістових ліній програми з літературного читання, важливим засобом розвитку і саморозвитку особистості учня. Ця навичка має універсальний характер, оскільки без неї неможливими є навчання і розвиток взагалі, соціалізація людини в інформаційному суспільстві» [25, с. 187].

У навичці читання виокремлюють технічну та смислову сторону. До технічної сторони належать такі компоненти: свідомість, правильність,

швидкість читання та виразність. Вони є важливими під час формування правильної навички читання [10, с. 216].

Як відомо, в залежності від комунікативних потреб й осягання змісту тексту у вітчизняній методиці прийнято виділяти такі види читання: ознайомлююче, навчальне, переглядове, пошукове. Варто зазначити, що переглядове і пошукове за багатьма характеристиками схожі, відповідно на практиці їх навчання, як правило, вважають за один вид, іменуючи пошуково-переглядовим [20, с. 107].

У зарубіжній англомовній методиці також виділяють декілька видів читання: *skimming* (визначення основної теми/ідеї тексту); *scanning* (пошук конкретної інформації в тексті); *reading for detail* (детальне розуміння тексту не лише на рівні змісту, але і сенсу).

У сучасній лінгводидактиці навичку читання слід розуміти як автоматизоване вміння озвучувати друкований текст, його головну думку та виявляти власне ставлення до прочитаного. Навичка читання має чотири якісні характеристики: правильність, виразність, усвідомленість і швидкість.

Під правильністю прийнято розуміти плавне читання без помилок і спотворення слів. Виразність читання забезпечується здатністю засобами усного мовлення передавати слухачам основну думку твору і ставлення до нього. Усвідомленість читання розглядаємо як розуміння думки автора, осмислювання художніх засобів за допомогою яких можна реалізувати цей задум, й осмислення свого ставлення до прочитаного. Швидкість читання – це темп, який забезпечує розуміння прочитаного [20, с. 105].

Усі представлені якості є взаємопов'язаними та взаємозалежними, через те, що без правильної вимови графічних знаків (літер) неможливо зрозуміти окремі текстові одиниці (слова), без розуміння змісту кожної текстової одиниці неможливо зрозуміти їх зв'язок, а без внутрішніх зв'язків окремих компонентів тексту неможливо зрозуміти основну думку твору. Разом з тим, розуміння загального змісту твору забезпечує правильне читання його елементів, а правильне читання й розуміння тексту стають

основою виразного читання. Швидкість або темп читання за певних умов стає засобом виразності. При цьому формування навичок читання передбачає одночасну роботу над усіма його якостями.

Навички читання – це здатність людини читати, розуміти, інтерпретувати та декодувати письмову мову та тексти. Виняткові навички читання можуть бути дуже корисними для засвоєння та відповіді на письмові повідомлення, такі як електронні листи, повідомлення, листи та інші письмові повідомлення. Використання навичок читання на робочому місці також може бути важливим для забезпечення ефективної письмової комунікації, що може призвести до меншого недомовлення або нерозуміння очікувань [1, с. 132].

Навички читання також можуть охоплювати кілька ключових аспектів, які разом розвивають загальні навички грамотності, включаючи розуміння, вільне мовлення, словниковий запас і стратегії, які допомагають читачам інтерпретувати та знаходити значення в текстах.

Сучасними українськими вченими Волошиною В. та Лохвицькою Л. було досліджено психологічні чинники, які мають вплив на навчальну успішність учнів із читання [22, с. 328]. Науковці зазначають, що найбільш значущими в оволодінні технікою читання є рівні розвитку обсягу й стійкості уваги та обсягу зорової пам'яті. Техніка читання значною мірою залежить від рівня розвитку логічного мислення учнів протягом усіх чотирьох років навчання в початковій школі.

Отже, читання є не лише необхідним для оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю та професійно спрямованими навичками, а й засобом їх удосконалення.

1.2. Новітні підходи та методики до формування іншомовних навичок читання на уроках англійської мови

Згідно з державним стандартом метою навчання іноземних мов у межах базового курсу є оволодіння учнями основами іншомовного спілкування, у процесі якого здійснюється навчання, виховання та розвиток особистості.

Державним стандартом визначається базовий рівень володіння іншомовним спілкуванням, досягнення якого є обов'язковим для всіх учнів певного типу середнього навчального закладу. Базовий рівень для основної середньої загальноосвітньої школи (5-9 класи) передбачає здатність учнів здійснювати іншомовне спілкування з носіями мови, що вивчається, в найбільш розповсюджених стандартних ситуаціях і користуватися письмом в обмеженому обсязі, а також читати і розуміти нескладні тексти [24, с. 645].

У викладанні англійської мови обов'язковими є не лише знання граматики і лексики, але й навчання та закріплення навичок спілкування з представниками інших культур. Тому варто приділяти значну увагу наслідковій реакції адресата, що в майбутньому може призвести до неправильного розуміння написаного англійською мовою.

З метою реалізації практичних умінь володіння мовою слід забезпечити відповідну мотивацію та створити проблемні ситуації, що зумовлюють потребу у спілкуванні та розв'язанні певних проблем [23, с. 296].

У процесі вивчення англійської мови читання є найбільш розвиненим видом мовленнєвої діяльності учнів, оскільки становить засіб задоволення пізнавальних потреб й основне джерело отримання необхідної інформації – з посібників або всесвітньої мережі Інтернет. Не варто забувати, що за умов відсутності іншомовного оточення читання є найдоступнішим методом вивчення мови, оскільки передбачає самостійність і мотивованість.

Вміння читати вголос і мовчки є важливим метапредметним умінням, його рівень сформованості позначається на ефективності навчання.

Рівень розвитку навички читання окреслюється такою важливою якістю як гнучкість, тобто здатність учня змінювати вид і темп читання залежно від поставленої мети. Наприклад, з метою поглибленого засвоєння змісту тексту загалом учень використовує вдумливе, аналітичне читання, яке не передбачає прискореного темпу. Якщо перед учнем стоїть завдання знайти в тексті відповідь на питання, він швидко переглядає зміст, виділяючи в ньому потрібну інформацію [17, с. 157].

За певних умов базовий рівень можна перевищити. Будучи вихідним і комунікативно достатнім за існуючих умов навчання, він може слугувати надійною основою для подальшого доучування в старшій школі або безпосереднього використання іноземних мов у практичній діяльності випускників школи відразу після закінчення школи.

Мінімізація змісту навчання іноземної мови виявилася в кількісній обмеженості мовного матеріалу, в різному обсязі рецептивного і продуктивного мовного мінімуму, а також у значному обмеженні сфер і ситуацій спілкування, тематики і предметного змісту мовлення. Мінімізація поширюється також на процесуально-діяльнісний аспект змісту навчання, що виявляється в асиметрії розвитку іншомовних навичок монологічного та діалогічного мовлення на користь останнього за необхідної реалізації індивідуального підходу до учнів і створення найсприятливіших для них умов оволодіння іншомовним мовленням тощо [6, с. 21].

Вивчення іноземних мов у загальноосвітніх закладах являє собою систему, функціонування якої визначається багатьма чинниками. Основними з них є характер суспільного ладу на сучасному етапі розвитку суспільства, цілі навчання і виховання, принципи і зміст навчання іноземної мови та ін.

Впровадження комунікативного підходу у процес вивчення іноземної мови означає, що розвиток іншомовних мовленнєвих навичок і умінь здійснюється завдяки іншомовній мовленнєвій діяльності учня. Оволодіння засобами спілкування (фонетичними, лексичними, граматичними) спрямоване на їх практичну реалізацію у процесі спілкування. Формування

навичок говоріння, аудіювання, читання та письма здійснюється через реалізацію цих видів мовленнєвої діяльності у процесі навчання в умовах, що моделюють ситуації реального спілкування. У зв'язку з цим навчальна діяльність учнів основної школи організовується таким чином, щоб вони здійснювали вмотивовані дії з мовленнєвим матеріалом для вирішення комунікативних завдань, які спрямовані на досягнення цілей і намірів комунікації [18, с. 590].

З позицій комунікативного підходу процес навчання іноземної мови відповідає реальному процесу мовленнєвої комунікації, а процес навчання є моделлю процесу мовленнєвого спілкування. Однак процес навчання не може повністю збігатися з процесом спілкування, яке відбувається в реальному житті, оскільки навчання іноземної мови в загальноосвітніх школах відбувається в багатомовному середовищі. Тому можемо говорити лише про максимальне наближення процесів навчання й реального спілкування за такими важливими параметрами, як комунікативно-вмотивована мовленнєва поведінка вчителя й учнів та об'єктивність процесу спілкування, що забезпечується ретельним відбором комунікативних і мовленнєвих намірів, теми, ситуації, що відображають інтереси та потреби учнів [12, с. 89].

Комунікативний підхід відображає специфіку іноземної мови як навчального предмета в загальноосвітньому навчальному закладі. Такий підхід визначився в результаті методичного осмислення наукових досягнень у галузі лінгвістики – теорії комунікативної лінгвістики та психології та теорії діяльності, що знайшло відображення в працях з психології та методики викладання іноземних мов (О. Леонт'єв, С. Шатілов, Г. Рогова та інші).

Сучасні тенденції розвитку основної школи пов'язані з підвищенням якості підготовки учня, який повинен відзначатися високим професіоналізмом, умінням аналізувати свою діяльність, спрямовувати її в потрібному напрямку, вміти працювати з інформацією в будь-якій сфері

людської діяльності, знаходити її в різноманітних джерелах, у тому числі й іншомовних. Першочергове завдання основної школи — підготувати таких учнів, які вмітимуть творчо мислити, застосовувати набуті знання й уміння на практиці, відстоювати свою позицію.

Метою робочої програми з «Іноземної мови» в школі є формування комунікативної компетентності учнів у межах предметної спеціальності, а також розвиток умінь і навичок читання, аудіювання, розуміння та перекладу тексту як за допомогою словника так і без нього [13, с. 142]. Для досягнення мети учням варто сформувати такі навички, як: розуміння автентичних та оригінальних текстів на рівні вилучення базової інформації, розуміння автентичних та оригінальних текстів на рівні повного та точного розуміння тексту, використання вивченого матеріалу в майбутньому.

Незважаючи на те, що методикою формування іншомовної читацької компетенції займалися багато дослідників, проблему не можна вважати вирішеною, через те, що характеристики іншомовної читацької компетенції, етапи формування читацької компетентності та цілі навчання її формування в учнів загальноосвітніх шкіл потребують уточнення [11, с. 29].

У сучасних дослідженнях термін «іншомовна компетентність» тлумачать так:

- знання, уміння та навички, необхідні для розуміння чужих та власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, зміст якої охоплює знання основних понять лінгвістики мови (стилі, типи, способи зв'язку речень у тексті), уміння та навички аналізу тексту та власне комунікативні надбання;

- здатність брати до уваги у спілкуванні контекстуальну доречність і вживаність мовних одиниць для реалізації когнітивної та комунікативної функцій;

- ступінь володіння певними нормами спілкування, поведінки як результат навчання, як засвоєння етно- і соціально-психологічних еталонів,

стандартів, стереотипів поведінки, ступінь володіння технікою спілкування, як мовну систему в дії;

- знання мови, високий рівень практичного володіння як вербальними, так і невербальними її засобами, а також досвід володіння мовою на варіативно-адаптивному рівні залежно від конкретної мовленнєвої ситуації.

Читання є складником комунікативної діяльності людини, оскільки забезпечує писемну форму спілкування та являє собою рецептивний вид мовленнєвої діяльності, спрямований на сприймання і розуміння писемного тексту [27, с. 98].

Компетентність у читанні (далі КЧ) – це здатність читати автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах опосередкованого спілкування. Складниками КЧ є вміння, навички, знання, а також комунікативні здібності, а саме – здібності до читання.

Автори сучасних когнітивних моделей формування умінь читання, представлені у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях (Г. Костюк, Н. Чепелєва, Р. G. Crowder, D Guinness, M. Metzger) наголошують, що важливими передумовами і складниками цього процесу є рівень сформованості в учнів певних когнітивних процесів.

У процесі дослідження читання вчені стверджують, що темп читання значною мірою залежить від індивідуальних особливостей школяра, а саме: швидкість реакції, особливостей темпераменту й артикуляції. Читання тексту з невласивою швидкістю для певної дитини, бажання читати швидше, як інші діти, призводить до перекручування слів, повторів, інших помилок, що спричиняє нерозуміння змісту тексту. Тому вимоги до швидкості читання повинні бути особистісно орієнтовані на індивідуальний темп мовлення школяра.

Зрозуміло, що якість формування іншомовних навичок і умінь залежить від кількості аудиторних занять та виконання на них не тільки вправ, а й спілкування з викладачем, що сприяє практичному оволодінню іноземною мовою (далі ІМ) [26, с. 17].

Необхідно навчити учнів користуватися двомовними словниками та різними довідковими матеріалами. Досягнення цих цілей здійснюється поетапно. Таким чином, на першому етапі головне завдання полягає у формуванні навичок читання вголос і про себе/мовчки та досягнення відповідної швидкості читання.

На другому етапі ставиться завдання навчити учнів читати вголос і про себе більш складні тексти пізнавального характеру, які подані в підручнику. Школярі мають здогадатися про значення незнайомих слів за контекстом, словотвірними елементами, співзвучністю зі словами рідної мови. Морфологічний або структурно-семантичний розбір використовується для визначення значення незнайомого слова.

Читаючи текст, учні мають розуміти зміст тексту і важливі деталі. У разі, якщо з'являється необхідність повторного читання, вчитель повинен поставити нове завдання, наприклад, вилучити з тексту додаткову інформацію або прочитати текст з більшою швидкістю тощо. Темп читання про себе на цих уроках має бути вищим, ніж читання вголос. Для подолання труднощів у розумінні тексту проводиться лексичний, граматичний, структурно-семантичний аналіз, використовується переклад. Учні вчаться користуватися двомовним словником.

На третьому етапі учні мають вміти читати без словника, щоб отримати базову інформацію, або зі словником – щоб повністю зрозуміти зміст тексту, який включає до 6% незнайомих слів [21, с. 237].

Проблему формування навичок читання в іноземній мові досліджували Плахотник В., Старков А., Денисенко М., Онищенко К., Рогова Г., Мартинова Р., Мальковський Г., Шастова І. та інші. У вмінні читати англійською методисти вбачають здатність учнів розшифровувати графічні знаки у звуки цієї мови, об'єднувати їх у слова, словосполучення та речення та співвідносити останні з певним змістом. Прийнято вважати, що дитина навчилася читати, коли вона вміє поєднувати всі склади в слові, вимовляти їх і розпізнавати значення вимовленого слова.

Онищенко К. виділяє вправи на розвиток графемо-фонемних зв'язків, техніку читання ізольованих слів і словосполучень, передбачення форми слова, розвиток навичок синтагматичного поділу речень та їх інтонаційного оформлення, розширення поля читання та швидкості читання сприйняття навчального тексту [4, с. 162].

У процесі навчання англійської мови в школі необхідно сформувавши вміння читання на комунікативно достатньому рівні, щоб учні могли:

- 1) розуміти основний зміст нескладних текстів;
- 2) досягти повного розуміння складніших за змістом і структурою текстів різних жанрів.

Робота над формуванням навичок читання йде поетапно:

- 1) читання окремих слів;
- 2) вправи з голосного читання речень;
- 3) читання простих речень;
- 4) читання поширених речень (під час їх читання учнів потрібно навчати членувати речення на синтагми, правильно озвучувати та осмислювати їх як цілісні інтонаційні блоки) [8, с. 56].

Важливо зазначити, що учні набувають навичок читання, наслідуючи вчителя. Для учнів учитель є зразком того, як і що вимовляти, де в реченні має бути наголос і як читати поширене чи складне речення. Для досягнення успішних результатів учителю необхідно організувати багаторазове читання (групове та індивідуальне).

Тексти для читання іноземною мовою виконують низку функцій, які сприяють успішному засвоєнню мови:

- функція збагачення і розширення знань учнів, в основному лексичних (отримання завдання знайти певні слова чи словосполучення та знайти їх значення; знайти, виписати слова чи словосполучення за якоюсь ознакою);

- функція тренування (засвоєння лексико-граматичного матеріалу учнями, забезпечення вправлення в читанні, використання певного мовного матеріалу у відповідях на запитання вчителя);

- функція розвитку усного мовлення учнів на основі прочитаного тексту (переказ, продовження кінцівки або придумування іншого початку, бесіда за окремими проблемами);

- функція розвитку смислового сприйняття тексту (розуміння прочитаного) [19, с. 319].

До вмінь КЧ належать мовленнєві, навчальні, інтелектуальні, організаційні та компенсаційні вміння.

Для ефективного впровадження та використання вправ з техніки читання розглянемо класифікацію вправ залежно від їх цілі, а саме:

- вправи на розвиток графемно-фонемних зв'язків;
- вправи з техніки читання ізольованих слів та словосполучень;
- вправи на прогнозування форми слова;
- вправи на розвиток навичок синтагматичного членування речень та їх інтонаційного оформлення;

- вправи на розширення поля читання та швидкості сприймання навчального тексту [30].

Отже, кожна група вправ спрямована на формування комунікативної компетентності в читанні.

У процесі вивчення іноземної мови в основній школі треба розвивати навички читання на комунікативно достатньому рівні, щоб учні могли зрозуміти: основний зміст простих автентичних текстів і досягти повного розуміння більш складних. за змістом і структурою текстів різножанрового характеру (суспільно-політичні, науково-популярні, художні). Необхідно навчити учнів користуватися двомовними словниками та різними довідковими матеріалами.

Так, на початковому етапі (5-6 класи) основне завдання полягає у формуванні навичок читання вголос і про себе/мовчки та досягнення швидкості читання 300 друк. знаків/хв. Сюди входить робота над зміцненням асоціацій між буквами і звуками, формування зорово-графічних і слухомоторних зв'язків, що сприяють негайному впізнаванню і розумінню значень слів; розширення поля читання, синтагматичне поділ речень і встановлення смислових зв'язків між компонентами речення та цілими реченнями тексту; розуміння змісту навчальних текстів, побудованих на вивченому матеріалі. У зв'язку з цим розуміння змісту прочитаного можливо без лінгвістичного або семантичного аналізу [2, с. 128].

Для подолання труднощів у розумінні тексту проводиться лексичний, граматичний, структурно-семантичний аналіз, використовується переклад. Учні вчаться користуватися двомовним словником.

У методиці навчання іноземних мов в залежності від способу читання розділяють його види: вголос і про себе, з перекладом і без, зі словником і без. Читання вголос з перекладом і словником – це навчальна діяльність, яка спрямована на формування зрілого читання.

Коротко розглянемо основні методи навчання читання на середньому етапі навчання.

Метод цілих слів використовується при навчанні читання слів з історичною орфографією, слів іншомовного походження, слів, що читаються не за правилами. Їх необхідно розділити на групи і подати, можливо, іншим кольором, щоб навчати учнів правильної вимови.

Відомим методом навчання читання є метод ключових слів, коли учням пропонується прочитати стовпчик або рядок слів з однаковим написанням [5, с. 439]. Метод ключових слів пов'язаний з прийомом читання за правилами, тому що перед тим, як давати учням рядки однотипних слів, слід спочатку сформулювати правило, за яким читається слово.

Усі ці методи є основними для навчання читання цілих речень і текстів і повинні використовуватися протягом усього періоду навчання іноземної

мови, оскільки учні постійно стикаються з новими словами та мають знати їхню правильну вимову.

Виділимо основні методики, які на нашу думку, формують іншомовні навички читання на уроках англійської мови:

1. Сканування та швидке читання: під час цієї методики учні вчать швидко проглядати текст, усуваючи зайву інформацію та зосереджуючись на ключових словах і фразах. Стимулюючи швидкість читання, учні можуть краще охоплювати загальний зміст тексту.

2. Точкове читання: учням доводиться фокусувати свою увагу на конкретній інформації, такій як дати, назви місць або основні події. Це допомагає розвивати навички знаходження інформації в тексті та швидкодіючої обробки даних.

3. Виведення загальних міркувань: Після читання тексту учні мають зробити висновки щодо загальних тем або ідей, що представлені в ньому. Це сприяє розвитку навичок інференції та розуміння глибшого змісту тексту.

4. Детальний аналіз: учні аналізують докладно текст, розбираючи його на розділи та парафразуючи важливі речення. Це допомагає розвивати навички розуміння деталей, особливо в складних текстах.

5. Читання із зацікавленості: учні обирають текст, який їх цікавить, незалежно від рівня складності та читають його. Цей підхід допомагає стимулювати мотивацію до читання та покращує емоційне ставлення до процесу.

6. Групова робота: учні можуть працювати в парах або групах, ділитися своїм розумінням та ідеями щодо тексту. Вони можуть доповнювати один одного та обговорювати нову лексику або незрозумілі аспекти тексту.

7. Використання вправ на розвиток навичок читання: Існує багато типів вправ, які можна використовувати для розвитку навичок читання. Наприклад, складання запитань на основі тексту, заповнення пропусків, встановлення послідовності подій або розв'язання завдань на розуміння описів персонажів.

Нинішні умови навчання характеризуються зменшенням кількості аудиторних годин та збільшенням норм часу, відведеного для самостійної роботи учнів. Оптимізувати самостійне викладання та навчання ІМ можливо за умов впровадження нових технологій навчання, які можуть функціонувати за підтримки вчителя та наявності певних методів, прийомів, способів оволодіння іншомовним спілкуванням серед учнів, а також дотримання учнями низку освітніх стратегій, зокрема стратегій читання, які досліджені та описані в наукових працях. Гусак Ю., Барабанової Г., Chr. Conrad, U. Rampillon та ін. До нової орієнтовно-діяльнісної методики відноситься проектна методика, яка висвітлена у дослідженнях Арванітопуло Е. та Кіршової О.

Їхні експериментальні дослідження свідчать про доцільність та ефективність використання проектних робіт саме в позакласній виховній роботі. Вони стимулюють пізнавальну активність учнів та вдосконалюють їх самостійну роботу з англійської мови. Окрім того, індивідуальний вибір методик навчання, які властиві для проектної роботи, оптимізує орієнтовно діяльнісний підхід до формування навичок іншомовної мови та навичок читання. Відповідно до сучасних досліджень методистів, проектна робота в навчанні читання англійською мовою вимагає особливого режиму її проведення та опанування іншомовного матеріалу, зокрема тексту для читання, у процесі якого учні самостійно визначають послідовність навчальних дій і, за настановою вчителя формують сферу діяльності, основною метою якої є створення письмового продукту для презентацій [28, с. 273].

Вчені також акцентують увагу на тому, що активна взаємодія дітей з електронними ресурсами здебільшого негативно впливає на когнітивний розвиток сучасних школярів. Так, вітчизняні дослідники, узагальнюючи результати власних та міжнародних досліджень, виокремили низку новоутворень у когнітивній сфері «цифрових» дітей, а саме: зниження об'єму слухової пам'яті, уповільнений розвиток децентрації, погіршення рівня

уваги, погіршення аналітико-синтетичного мислення, втрата інтересу та здатності до сприймання значних за обсягом текстів, багатозадачність, яка виливається у неможливість зосередитися на якійсь одній роботі та ін [31].

Важливо враховувати, що різні методики підходять для різних учнів та рівнів їхніх навичок. Вчителю необхідно забезпечити різноманітність та адаптувати завдання до потреб своїх школярів, щоб сприяти їх активному залученню до читання та подальшому розвитку іншомовних навичок.

Отже, ефективність навчання іншомовної компетенції учнів з читання на уроках англійської мови підвищується, в реаліях сучасних інтеграційних процесів в Україні вчитель, який справді хоче навчити учнів такої важливої комунікативної компетенції як читання має не відставати від часу, керуватися сучасними стандартами викладання англійської мови, використовувати оновлені підручники з якісним графічним та інформаційним оформленням, намагатися мотивувати учнів до вивчення іноземної мови, використовувати оптимальний обсяг мовного та мовленнєвого матеріалу для їх інтелектуального та психофізичного розвитку.

Читання іншомовних текстів формує мислення учнів, допомагає їм усвідомити особливості системи іншої мови та глибше зрозуміти особливості рідної мови. Інформація, яку учень отримує з іншомовних текстів, формує його світогляд, збагачує країнознавчі знання про історію, культуру, повсякденне життя країни, мову якої він вивчає. Розумова робота, яку виконує читач з метою проникнення у зміст тексту, розвиває мовну здогадку, самостійність у подоланні мовних і змістових труднощів, інтерес до оволодіння іноземною мовою.

1.3. Вплив психолого-вікових особливостей школярів основної школи на формування навичок читання

Знання вікових особливостей учнів є критично важливим для вчителів й авторів підручників задля якісного добору змісту навчання та правильної

організації навчального процесу. З цією метою у педагогічних закладах вищої освіти передбачено окремі дисципліни, де майбутні вчителі ознайомлюються з віковими особливостями учнів різних вікових категорій.

Середній рівень є завершальним етапом створення бази для активного оволодіння навчальним іншомовним матеріалом. На цьому етапі триває розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності, серед них переважає саме усне мовлення. Мовлення учнів стає змістовнішим, складнішим за структурою мовного та мовленнєвого матеріалу [16, с. 158].

Головною особливістю учнів цієї вікової категорії є розвиток більш складних психічних процесів, осмислення разом із засвоєнням абстрактного матеріалу, теорій, законів при вивченні інших дисциплін. Психологи вказують на достатній рівень розвитку в учнів цього віку таких якостей як мислення, більша критичність, самостійність, цілеспрямованість, зростання свідомості, контроль над власною діяльністю.

Комунікативний розвиток учнів у цей період вирізняється формуванням і вдосконаленням системи відбору мовних засобів, прийомів і визначенням думки. Відбувається становлення індивідуального стилю мовлення. Загалом з віком відбуваються зміни в комунікативній діяльності учнів, що знаходить позитивне відображення у формуванні іншомовних умінь і навичок [10, с. 216].

Середній рівень навчання вирізняється використанням методів навчання, які активізують розумово-мовленнєву діяльність учнів, їх активність у виконанні завдань. Найбільше приваблюють учнів завдання, які потребують самостійності, уміння комбінувати матеріал залежно від потреб мовленнєвої ситуації. Імітаційні вправи і механічне запам'ятовування відходять на другий план. Середній етап є визначальним у створенні комунікативної основи оволодіння іноземною мовою. Особлива увага відводиться розвитку непідготовленого мовлення. Зростає питома вага самостійної домашньої роботи.

Серед засобів навчання, які використовуються на цьому етапі, варто виділити слайди, ситуаційні та тематичні малюнки та картини, схеми, діаграми, таблиці, роздатковий матеріал для парної та індивідуальної роботи, фонограми, діафільми, кіно- та відеофільми [16, с. 158].

Працюючи з учнями різних вікових категорій авторам навчальної літератури та вчителям повсякчас необхідно орієнтуватися на зону їх найближчого розвитку. Водночас перехід учнів із початкової до основної школи є одним із найскладніших етапів у житті людини і нерідко характеризується певним зниженням успішності, оскільки учням, які звикли до порядків молодшої школи, доводиться адаптуватися до нових правил, стилю і темпів навчання. Цей аспект вносить корективи до проєктування змісту навчання та потребує особливого підходу щодо урахування положень зони найближчого розвитку. У контексті досліджуваної проблеми варто зазначити, що на противагу зоні найближчого розвитку також існує зона актуального розвитку — це найнижчий поріг навчання та вимог, оскільки він спирається на те, що учень може робити самостійно на конкретному етапі розвитку [3, с. 590].

У цьому віці також спостерігається перебудова мотиваційного компонента — дитина стає більш прагматичною, а ставлення до навчання визначається особистісними та практичнішими цілями. Так, учневі важливо бачити і розуміти, для чого вивчається той чи інший предмет, які питання його засобами можна вирішити (розповісти про себе, дізнатися вартість товару в магазині, знати особливості роботи громадського транспорту в зарубіжній країні тощо). Значною мірою прагматизм пов'язаний з особливостями суспільства, в якому ми живемо, та усвідомленим наслідуванням дорослих, що поступово окреслюється в молодшому середньому віці. Відтак, змістовий та процесуальний компоненти шкільного навчання мають бути підпорядковані віковим запитам учня, орієнтувати його на розв'язання конкретних завдань (ситуативний підхід).

Оскільки початок навчання в основній школі збігається з періодом, коли дитина шукає власне місце та соціальний статус у своєму оточенні, одним із завдань педагогів на цьому етапі соціалізації п'ятикласника буде навчання здатності усвідомлювати свої мотиви і спонукання, уміти формулювати оцінні судження про себе. Для 10—11-річних важливим є отримання від інших людей оцінки своїх можливостей. Звідси їх спрямованість на заняття, схожі на ті, які виконують дорослі.

Варто зазначити, що моделюючи себе в дорослому житті, діти здебільшого бачать себе у творчих видах діяльності (актор, співак, спортсмен, телеведучий, фотограф тощо), які водночас мають реальну користь і здобувають суспільне визнання. Доцільно в цьому віці пропонувати дітям різні теми про них самих, про те, як вони уявляють себе порівняно з іншими учнями. Наводити приклади успішних людей, з якими вони можуть себе асоціювати.

Дослідники зазначають, що в сучасного покоління молодих людей фундаментально змінилася культура сприйняття — йому не потрібен лінійний текст, а сприйняття вербального тексту ускладнене [21, с. 237]. Кліпове мислення накладає негативний відбиток на сприйняття інформації особою. Так, для таких осіб складно зосереджувати увагу, вони постійно відволікаються й відчують постійну потребу підживитися інформацією кліпового характеру; їм значно складніше аналізувати і вибудовувати логічні ланцюжки, виокремлювати важливе та робити власні обґрунтовані висновки. З такими наслідками необхідно боротися та за можливості діяти на випередження.

Для того щоб структурувати інформаційний потік, зміст навчання будь-якого предмета представлений за тематичним принципом, що дає змогу особі ознайомитися з певним фрагментом дійсності та його різними аспектами. Таким чином, тема об'єднує та структурує в собі характерний для неї мовний матеріал, відповідну соціокультурну інформацію, ситуації комунікативної взаємодії.

Психолого-педагогічні засади формування навички читання у своїх роботах висвітлювали Єгоровим Т., Леонтьєвим О., Жинкіним М. та ін. Застосування у практиці сучасної школи набули системи вправ для формування навички швидкого читання Федоренка І., Зайцева В. та комплекс вправ для формування правильного свідомого, виразного та швидкого читання Динги Б. [20, с. 109].

Дослідники розглядають читацьку компетентність як сукупну інтегративну особистісну якість, що містить як розвивальну, так і діяльнісну складові. Розвивальний аспект характеризується розвитком мислительних операцій і механізмів читання, розвитком особистісних якостей школярів, їхньої емоційно-чуттєвої сфери. Діяльнісна складова формується в освітньому процесі відповідно до завдань кожного навчального ступеня, ґрунтується на міжпредметних знаннях і здійснюється з допомогою багатьох умінь і стратегій читання – цілепокладання, пошуку й аналізу інформації, розуміння й інтерпретації тексту, оцінювання й формування суджень про текст та ін.

Оскільки носіям кліпової свідомості складно сприймати лінійний текст, необхідно, щоб неперервне вдумливе читання з повним розумінням прочитаного стало обов'язковим елементом роботи над темою. Важливо, щоб це були художні твори, розповіді, оповідання, робота над якими займала не менше 10—15 хвилин щотижня (зادля кращої ефективності та раціональнішого використання навчального часу доцільно виконувати читання як домашнє завдання). Задля кращого розуміння змісту прочитаного мають інтенсивно використовуватися дотекстові та післятекстові вправи, кожна з яких виконує свою функцію: на дотекстовому етапі учні за допомогою вчителя ознайомлюються з проблематикою тексту, на післятекстовому — виконують вправи і завдання на розуміння змісту прочитаного [20, с. 107].

Отже можна відмітити такі тенденції в організації навчання на середньому ступені: ширше використання вправ, що імітують умови

природного іншомовного спілкування, зростання ролі самостійної роботи учнів, більша опора на вербальну наочність та підказки, збільшення питомої ваги парних та групових форм роботи.

Індивідуальний підхід створює сприятливі можливості для розвитку пізнавальних здібностей і обдарувань кожного учня. На уроках англійської мови учні найбільше потребують індивідуального підходу, тому що у всіх різний рівень підготовки та знань з цього предмету і він вважається одним із найскладніших предметів у школі. Існують такі способи індивідуалізації навчання з цього предмету: при поясненні нового матеріалу вчитель звертає увагу на учнів, для яких він може бути незрозумілим; під час самостійної роботи частіше підходить до учнів, які мають недостатній рівень знань з даного предмету, допомагає, підбадьорює їх; індивідуалізує домашнє завдання; частіше проводить вибіркoву перевірку зошитів учнів, яким цей предмет дається важче.

Таким чином, можемо зробити висновок, що одним із головних завдань вчителів є намагання допомогти вчитися тим дітям, у яких є проблеми з успішністю та навчанням взагалі. Тому, вчителю важливо враховувати особливості мислення, сприйняття інтересів учнів основної школи при підготовці навчальних матеріалів на уроках англійської мови.

Висновки до розділу 1

Читання є складником комунікативної діяльності людини, оскільки забезпечує писемну форму спілкування. Аналіз наукових розвідок, присвячених визначенню поняття читання показує, що це рецептивний вид мовленнєвої діяльності, який спрямований на сприйняття й розуміння письмового тексту. Компетентність у читанні – це вміння читати автентичні тексти різних жанрів і типів з різним рівнем розуміння змісту в умовах опосередкованого спілкування. Складниками компетентності у читанні є вміння, навички, знання, а також комунікативні здібності, а саме вміння читати.

До умінь компетентності у читанні входять мовленнєві, навчальні, інтелектуальні, організаторські та компенсаторні вміння.

Серед основних методів формування навичок читання чільне місце посідають:

- 1) методи, спрямовані на формування навичок читання вголос і про себе/мовчки, досягнення відповідної швидкості читання;
- 2) методи, що покликані навчити учнів читати вголос і про себе більш складні тексти пізнавального характеру, які подані в підручнику;
- 3) методи, які розвивають вміння читати без словника, щоб отримати основну інформацію, або зі словником – щоб повністю зрозуміти зміст тексту, який включає до 6% нових слів.

Успішне навчання іноземної мови залежить від урахування психолого-вікових характеристик учнів, які зумовлюють використання методично раціональних прийомів, форм та засобів навчання. Суттєвою особливістю учнів цієї вікової категорії є розвиток складніших психічних процесів, осмислення та засвоєння абстрактного матеріалу, теорій і законномірностей при вивченні інших дисциплін. Психологи вказують на достатній рівень розвитку в учнів цієї вікової категорії таких якостей мислення як більша критичність, самостійність, цілеспрямованість, зростання свідомості, контроль за власною

діяльністю. Важливим аспектом є вмотивованість школярів до здійснення комунікативно значущої діяльності. Відтак, при підготовці навчальних матеріалів, зокрема текстів для читання, вчитель має враховувати особливості мислення і сприйняття учнів основної школи, коло їхніх інтересів аби сприяти підвищенню рівня їхньої вмотивованості.

РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ ТЕКСТІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ УМІНЬ І НАВИЧОК ЧИТАННЯ У ШКОЛЯРІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1. Особливості використання автентичних текстів як невід’ємний компонент навчання іноземній мові

Автентичність, серед інших критеріїв добору іншомовного навчального матеріалу, є головною вимогою, що висувається Радою Європи до навчальних текстів і матеріалів. Як зазначено в Рекомендаціях Ради Європи, автентичний текст є «центром будь-якого акту мовленнєвого спілкування, зовнішньою предметною з’єднувальною ланкою між тим, хто продукує, і тим, хто сприймає, спілкуються вони особисто чи на відстані» [28].

Словник термінів міжкультурної комунікації пояснює це поняття так: «автентичний текст – authentic text (з латинської authenticus означає оригінальний текст), створений автором, тобто який не є результатом якогось іншого тексту» [19, с. 319].

У вітчизняній і зарубіжній методиці існують різні визначення автентичного тексту. На думку Дж. Хармер, традиційно автентичним вважається текст, який спочатку не був адаптований для навчальних цілей, текст, написаний для носія мовою носієм цієї мови. Автентичний матеріал характеризується природністю лексичного наповнення і граматичних форм, ситуативною адекватністю мовних засобів [29].

За Сандерсоном Р. «автентичні матеріали – це ті матеріали, котрі ми можемо використовувати на уроках іноземної мови, і які не були ніяким чином змінені для іншомовних учнів. Класичним прикладом може бути газетна стаття, написана для рідної англомовної аудиторії» [32].

Автентичний текст є центром будь-якого мовленнєвого акту, зовнішньою предметною з’єднувальною ланкою між тим, хто продукує, і тим, хто сприймає, спілкуються вони безпосередньо чи на відстані [12, с. 89].

Захаржевська А. вказує на низку переваг автентичних текстів порівняно з іншими засобами навчання. Вона зауважує, що автентичні тексти позитивно впливають на підвищення мотивації учнів, оскільки містять цікаву інформацію для їхнього розвитку та підвищують загальний рівень знань, допомагають вивчати і вдосконалювати мову завдяки використанню оригінальної лексики носіїв мови, сприяють розвитку пам'яті, уваги та мислення [6, с. 22].

У сучасних лінгвістичних аспектах автентичні тексти характеризуються своєрідністю лексики, вони містять багато займенників, слів емоційного забарвлення, фразеологізмів, кліше тощо. Матеріали автентичного спрямування забезпечують соціокультурну спрямованість навчання, оскільки такий текст містить інформацію про культуру країни і відображає її національну ідентичність [5, с. 439].

Незважаючи на різні підходи до визначення автентичного тексту, автори розуміють його як будь-який продукт мовленнєвої діяльності, де транслятором і реципієнтом виступають носії цієї мови.

На думку багатьох учених (Астафурова Т., Захаржевська А., Трубіцина О., Фурманова В. та ін.), автентичні тексти мають значні переваги в порівнянні з іншими видами текстів, оскільки вони: 1) забезпечують використання мови, що вивчається на практиці у повсякденному житті та позначаються сильним мотиваційним впливом; 2) є оптимальним засобом навчання культури країни, мова якої вивчається; 3) ілюструють функціонування мови у формі, прийнятій носіями мови, і в природному соціальному контексті; 4) містять інформацію, що сприймається як достовірна та цікавіша.

Автентичні тексти можуть бути взяті з різних джерел – книг, газет, журналів, блогів, пісень, фільмів, відеороликів, інтернет-сторінок тощо. Вони представляють реальну комунікативну ситуацію та мовні зразки, які учні можуть зустріти у життєвих ситуаціях.

Використання автентичних текстів у навчанні дає можливість учням:

1. Розширити свій словниковий запас та ознайомитися з новими фразами й висловами, що використовуються в певній сфері комунікації;
2. Освоїти правильну граматику та структуру речення;
3. Розвинути уміння аудіювання та читання, а також усного та писемного мовлення;
4. Вивчати різноманітні аспекти мови (наприклад, такі як ідіоми, жаргони та культурні особливості).

Важливо підбирати та використовувати тексти, які відповідають рівню та інтересам учнів, а також містять актуальну і корисну інформацію для навчання. При цьому, тексти можуть бути адаптовані за складністю або використовуватися в їх оригінальному вигляді. Крім того, можна поєднувати текст з додатковими аудіо- або відеоматеріалами, вправами, дискусіями або проектними завданнями для ще більш глибокого засвоєння учнями мовного матеріалу.

Змістова автентичність навчального тексту визначається за такими критеріями:

- 1) текст має відтворювати особливості культури й менталітету носіїв мови;
- 2) містити нову і цікаву для учнів інформацію;
- 3) природно представляти в тексті персонажів та обставини;
- 4) викликати в учнів природний емоційний відгук;
- 5) супроводжуватися автентичним ілюстративним матеріалом;
- 6) завдання та вправи мають полегшувати розуміння тексту і заохочувати учнів вільно користуватися автентичними текстами.

Серед переваг автентичних текстів у вивченні англійської мови виокремимо:

- реальність: автентичні тексти надають можливість учням працювати з реальними фактами, які вони можуть знайти в житті, таким чином, набуваючи практичні навички;

- культурне розуміння: автентичні тексти допомагають учням розуміти культурні аспекти мови, зокрема стильову різноманітність вживання мови, міжкультурні відмінності та особливості;
- збагачення словникового запасу: учні можуть вивчати нові слова та вирази, які вживаються носіями мови і які можуть бути корисними в їх повсякденному житті або професійній діяльності;
- розвиток умінь та навичок читання: робота з автентичними текстами допомагає розвивати уміння та навички читання, такі як сканування, критичне мислення, розуміння контексту, прогнозування;
- мотивація: використання автентичних текстів може зацікавити учнів, оскільки вони можуть бачити зв'язок між вивченою мовою та їх власними інтересами та потребами.

Автентичні тексти на занятті з англійської мови мають виконувати такі функції: інформативну (надавати відомості про англійські країни і про англійську мову); стимулюючу (розвивати пізнавальну активність і творчість учнів); інтегративну (спиратися на знання учнями інших предметів і їхній життєвий досвід); виховну (сприяти розвитку особистості учнів і формувати інтерес до предмета); контролюючу (перевіряти знання, навички та вміння учнів) [5, с. 439].

Для запровадження автентичних текстів у процес викладання англійської мови пропонуємо використовувати такі джерела:

- 1) газети та журнали: статті про актуальні новини, спеціалізовані журнали, інтерв'ю тощо;
- 2) веб-ресурси: блоги, відеоблоги, веб-сайти новин, форуми, соціальні медіа;
- 3) література: уривки з романів, оповідань, вірші;
- 4) учнівські проекти: можна просити учнів досліджувати конкретну тему та поділитися своїми результатами;
- 5) рекламні матеріали: брошури, оголошення, реклама.

Важливо звернути увагу на відповідність обраних текстів рівню розвитку учнів та їхнім інтересам, а також забезпечити учням підтримку та пояснення складних моментів в тексті.

Для досягнення повного сприйняття автентичного тексту важливу роль відіграє його оформлення. У сучасних підручниках лист зображується у вигляді аркуша з конвертом, а допис з блогу – у вигляді сторінки на екрані смартфона. Це створює враження автентичності тексту. Автентичність структури, змісту та оформлення тексту сприяє підвищенню мотивації учнів і створює умови для ефективного занурення в мовне середовище на уроці.

Автентичні тексти бувають різні за стилем і тематикою, тому школярам цікаво з ними працювати. Автентичні тексти ілюструють функціонування мови в прийнятій для носіїв формі та в природному соціальному контексті. Такі тексти мотивують учнів, оскільки є більш цікавими.

Варто зауважити, що текст сприймається учнями як звичайний, якщо він є аналогом якогось реально існуючого типу тексту, наприклад листа, реклами, інструкції. Важливу роль у досягненні автентичності сприйняття тексту відіграє і його оформлення (див. Рис. 1).

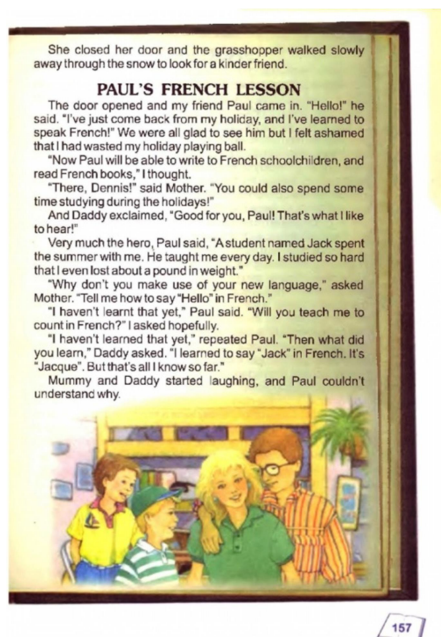

Рис. 1. Автентичний текст у підручнику з англійської мови, 6 клас

Варто зазначити, що автентичні тексти часом занадто складні у мовному аспекті і не завжди відповідають конкретним завданням та умовам навчання, водночас виділяємо окремо методично або навчально-автентичні тексти. Під останніми розуміють складені авторами тексти з урахуванням усіх параметрів автентичного навчального виробництва [12].

Уважаємо, що методично якісний автентичний текст повинен відповідати таким критеріям: методичний (доступність тексту, його відповідність конкретним завданням навчання, його методична ефективність); структурний (композиційні та мовні характеристики тексту: особливості його побудови, взаємозв'язок частин, автентичність лексико-граматичного оформлення, адекватність мовних засобів у конкретному контексті); змістовний (природність, інформативність, цікавість).

Застосування автентичних текстів має низку переваг порівняно з іншими засобами навчання, а саме:

- позитивно впливають на мотивацію навчання, оскільки містять цікаву інформацію для професійного розвитку;
- підвищує професійний і загальний рівень знань;
- допомагає вивчати і вдосконалювати мову за рахунок використання оригінальної лексики носіїв мови;
- розвиває пам'ять, увагу та мислення.

Залежно від комунікативної мети автентичні тексти варто розрізняти для різних видів читання:

- 1) із розумінням основного змісту тексту (reading for the main idea);
- 2) із метою пошуку необхідної інформації чи інформації (reading for specific information);
- 3) із повним розумінням змісту тексту (reading for detail).

Тексти для ознайомлювального читання містять інформацію про історію, культуру, традиції, побут країни, мова якої вивчається. Вони можуть бути як художніми і науково-популярними (есе, газетні та журнальні статті тощо), так і прагматичними (програми телебачення, оголошення, телефонні

довідники, розклади руху транспорту тощо). Організація переглядового читання потребує добір текстів, тематично пов'язаних між собою, з яких необхідно вибрати ті, що відповідають заданим параметрам пошуку. Матеріалом для вивчаючого читання слугують пізнавальні тексти різних жанрів, що містять значущу для учнів інформацію, мовні та смислові труднощі [11, с. 382].

Робота з автентичними текстами має своєрідну специфіку та включає декілька етапів: ідентифікацію змісту тексту (визначення композиції, виявлення сутності змісту, критичне сприйняття, виділення головного і другорядного); аналіз та осмислення змісту тексту (створення асоціативного ряду, інтерпретацію й узагальнення); роботу над змістом тексту (використання методів компресії, реорганізації, відбору потрібної інформації) [5, с. 104].

Сучасний мультикультурний світ ставить перед вчителем складну та важливу місію, а саме забезпечувати учнів уміннями та навичками взаємодії у міжкультурному діалозі. Однак, головна складність у цьому полягає у відборі автентичних матеріалів для розвитку лінгвокраїнознавчої компетентності. Саме тому, вчитель повинен вміти вільно орієнтуватися в інформації, семантиці та мультикультурному середовищі. Для цього вчителю слід подолати межі вузького мислення професійної лінгвістики та розвинути систему культурного мислення, на основі якого складається лінгвокраїнознавча компетентність.

Таким чином, використання автентичних текстів під час навчання іноземної мови є цілком лінгводидактично виправданим. Важливо відзначити, що саме автентичні тексти допомагають сформувати лінгвокраїнознавчу компетентність учнів, знайомлять з особливостями країни мови, що вивчається, долучають до культурних цінностей інших народів, а також дають змогу краще розуміти національно-культурну специфіку своєї країни. Крім того, робота над автентичними текстами не лише позитивно впливає на емоційно-психічну сферу учнів, але й сприяє

збагаченню їхнього словникового запасу, прискорює процес освоєння іноземної мови за рахунок підключення додаткових інструментів мотивації.

Незалежно від способу використання автентичних текстів, важливо підібрати матеріали, які відповідають рівню розвитку та інтересам учнів, а також використовувати додаткові вправи та активно залучати учнів до обговорення прочитанного.

Отже, використання автентичних матеріалів є основним засобом формування іншомовної комунікативної компетентності учнів, оскільки робота з автентичними текстами сприяє підвищенню інтересу до вивчення іноземної мови, забезпечує зв'язок навчального матеріалу з реальними ситуаціями та активізує асоціативну пам'ять.

2.2. Комплекс вправ для формування іншомовних умінь і навичок читання в учнів основної школи на матеріалі англомовних автентичних текстів

Глобалізаційні процеси сьогодення безпосередньо впливають на мовну картину світу й надають англійській мові статус мови міжнародного спілкування. Сфера освіти так само відчуває на собі глобалізаційний вплив, тому пріоритетним завданням сучасного процесу навчання є формування іншомовної комунікативної компетентності учня. Вивчення іноземної мови передбачає створення та занурення учня в іншомовне середовище, що є одним із першочергових завдань навчання.

Багато науковців схиляються до думки, що рівень загальнокультурної обізнаності учнів основної школи є достатньо низьким. Більшість школярів не володіють глибокими базовими знаннями або здатністю адекватно декодувати конкретні прояви культурних значень і символів культурних артефактів, чи виявити неявні соціальні й регулятивні значення. Школярі наразі не володіють базовими культурними поняттями і не вміють грамотно й адекватно інтерпретувати їх чи розкрити їхній зміст та ідентифікувати

основні ознаки; учні мають незначні знання про етикет як власної батьківщини так чужої країни. Вони погано володіють невербальними формами спілкування; у них не розвинене наочно-образне, асоціативне чи системне культурне мислення [1, с. 134].

Рівень загальнокультурних знань та лінгвокраїнознавчої компетентності досить низький; їм важко встановити асоціативно-образний зв'язок між рідною та іноземною мовами; вони не завжди компетентні у прийнятті суджень про духовно-моральні цінності світової та національно-регіональної культурної спадщини; вони неохоче вивчають різні твори мистецтва і мало цікавляться ними. Наявні протиріччя між вимогами сучасності суспільства, системою освіти, розвитком особистості й відсутністю інтересу учнів до процесу навчання ускладнюють процес формування лінгвокраїнознавчої компетентності учнів. Таким чином, виникає проблема, як задовольнити запит суспільства й підготувати учнів, які будуть здатні до міжкультурної комунікації в сучасному полікультурному суспільстві і в майбутньому будуть повністю усвідомлювати соціально-культурну важливість своєї вибраної професії.

Важливим завданням вчителя стає залучення у процес навчання матеріалів, збагачених лінгвокультурними фактами, задля ефективного занурення учнів в іншомовне середовище. Найбільш дієвими ресурсами в цьому плані є використання автентичних англомовних текстів на уроках англійської мови, які містять сучасні лінгвооддиниці, притаманні питомо англійській мові, що відбивають сучасні суспільні реалії. Потрібно зауважити, що сучасні навчальні посібники характеризуються достатньою кількістю автентичних текстів, що відповідають новітнім мовним запитам, а наявні приклади представлені разом із незначним переліком одноманітних завдань, які не дають дієвих результатів.

Програмний матеріал шкільного курсу вивчення англійської мови потребує оновлення, тому запропонуємо нові варіанти автентичних текстів, які можна використовувати для розвитку умінь та навичок читання. Наявні

шкільні тексти є неефективними, оскільки, по-перше, не цікаві для учнів за змістом, хоч і доступні для них з погляду мовного оформлення. Такі тексти не завжди сприяють успішному досягненню цілей і виконанню завдань навчання, а також здійсненню комунікативної взаємодії учнів.

Сучасна навчальна програма має кілька прийнятних прикладів автентичних текстів, зокрема програма для 7 класу. Проте розширення цього тематичного спектру значно поліпшить процес навчання, оскільки саме автентичність навчальних матеріалів дуже часто виступає однією з найважливіших вимог організації навчально-виховного процесу на уроках англійської мови задля розвитку лінгвокультурної компетентності учнів.

Відповідний рівень розвитку зазначеної компетентності дає можливість сформувати в дітей цілісну систему уявлень про основні сімейні традиції, звичаї та реалії. Учні при цьому набувають таких навичок і вмінь, які дозволяють їм асоціювати з мовною одиницею ту ж саму інформацію, що й носіям цієї мови і досягти повного взаєморозуміння. Необхідно зазначити, що широке й постійне використання у навчальній роботі країнознавчих матеріалів підвищує як практичний, так і освітній, виховний і розвивальний потенціал англійської мови, підсилює інтерес учнів до її вивчення.

Орієнтуючись на вікові особливості школярів в основній школі (5-9 класи), доцільно визначити, які саме тексти будуть цікаві для дітей. Як показує практика, справжнє зацікавлення в учнів викликають тексти про відпочинок, спорт, кіно, життя населення, зокрема, дітей з інших країн.

Сучасний підручник іноземної мови для учнів основної школи має містити автентичні матеріали, які сприятимуть формуванню культурологічної компетенції. Спираючись на автентичні матеріали, учні не тільки знайомляться з цінностями культур інших народів, але і вчаться розуміти культуру власного народу, бути толерантними до інших культур, манери поведінки, звичаїв і традицій, формуючи власне бачення світу та своє місце в ньому.

Не зважаючи на повну відсутність розроблених вітчизняних методик навчання англійської мови з використанням автентичних матеріалів, вони найчастіше використовуються педагогами в процесі навчання.

Аби налаштувати учнів на роботу в класі та одночасно викликати зацікавлення, можна прослуховувати аудіо уроки, учні, таким чином, занурюються в атмосферу англійської мови, і тренуються правильно вимовляти слова і наближатись до правильної англійської вимови.

Серед перевірених часом методик важливе місце посідає використання автентичних текстів для читання. Досвід показує, що для реалізації комунікативного підходу і ефективного навчання іноземної мови необхідно відбирати автентичні тексти, що відповідають сучасним реаліям (автентичні інноваційні матеріали, що ілюструють іншомовний дискурс як досліджуваної англійської мови).

Далі представимо комплекс вправ для формування іншомовної комунікативної компетентності учнів основної школи у читанні на матеріалі англомовних автентичних текстів різного тематичного спрямування, які взяті з інтернет-видань.

Темою першої групи вправ є «Національні парки Африки», яка надає учням розширену інформацію про природу цього континенту та сприяє використанню англійської мови як засобу отримання нових знань з іншої сфери наукового знання. Пропонований комплекс вправ спрямований на опанування незнайомої лексики, зокрема перша вправа пов'язана з пошуковою та словниковою роботою. Залежно від рівня сформованих умінь можна запропонувати учням скористатися англомовним словником визначень і/або створити власні пояснення до низки лексичних одиниць, наведених у вправі.

Exercise 1. Look up the meanings of the following words in the dictionary and write them in your vocabulary book:

Rugged, remote, infrastructure,
facilities, spectacular, massif

Подальші вправи передбачають безпосередньо ознайомлення з текстом і перевірку розуміння його змісту. Так, друга вправа передбачає ознайомлювальне читання автентичного тексту з брошури. Візуально текст краще оформити відповідно до стилю брошур і листівок аби посилити ефект автентичності.

Exercise 2. Read the following tourist office leaflet:

The Simien Mountains are the most rugged mountains on the African continent. Their natural beauty stirs the heart of every visitor to this remote and unique national park. The Simien Mountains Massif is one of the major highlands of Africa, rising to the highest point in Ethiopia, Ras Dejen (4,620 m), which is the fourth highest peak in the continent. Although in Africa, and not too far from the equator, snow and ice appear on the highest points and night temperatures often fall below zero. The Simien Mountains, north of Gondar, provide an excellent trekking area with a good infrastructure of equipment provision and guide facilities in place.

This park has spectacular views and a large variety of wildlife, including baboons, ibexes, Ethiopian wolves and birds of prey such as the rare lammergeyer, a huge vulture. The park is made up of a rocky massif, which slopes down to the grasslands – the massif is cut by streams and gorges. The national park has three general botanical regions. The lower slopes have been cultivated and grazed, while the alpine regions (up to 3,600 m) are forested. The higher lands are mountain grasslands with fescue grasses as well as heathers, splendid red hot poker and giant lobelia. The park was created primarily to protect the Walia ibex, a type of wild goat, and over 1,000 are said to live in the park. Also in the park are families of the Gelada baboon and the rare Simien fox. The Simien fox, although named after the mountains, is rarely seen by the visitor. Over 50 species of birds have been reported in the Simien mountains.

Access to the park is from Debareq, 101 km from Gondar, where riding and pack animals may be hired.

Dinknesh Tours organise trekking, mountain climbing and horse riding tours to the Simien mountains.

Наступна вправа перевіряє розуміння прочитаного через низку питань відкритого типу. Питання складені таким чином, що спонукають учнів до пошуку конкретної інформації в тексті через повторне перечитування його відповідних частин.

Exercise 3. Read the text and answer the questions.

- 1) How high are the Simien Mountains?
- 2) Even though the mountains are in Africa, what can you find on the peaks?
- 3) Describe the park and its different regions (topography).
- 4) What kinds of animals can be seen in the mountains?
- 5) Why was the park created?
- 6) How can visitors access the park?

Наступна група вправ представляє роботу з автентичним текстом з теми «Патріотизм». Робота з текстом починається з виконання передтекстової вправи, що спонукає учнів до осмислення поняття «патріот» та висловлення власних думок щодо пропонованої теми.

Exercise 1. Read the text and answer the questions.

Pre-reading:

- 1) In your opinion who is a patriot?
- 2) Can you give an example of patriotism?
- 3) What qualities do patriots have?

Надалі учням пропонується ознайомитися з автентичним текстом і дати відповіді на запитання, які представлені в окремих блоках. Візуальне розташування питань безпосередньо після текстів полегшує сприйняття й спонукає до обговорення прочитаного.

Exercise 2. Read the text and answer the questions.

1. Patriotism means love for the motherland or devotion to one's country. A patriot loves his country and is willing to sacrifice when the need arises. The word patriot comes from the Latin word considered a commendable quality.

Who offers sacrifice for
«patriota» which means countryman.
It is the country?

2. Patriotism gives people the strength and courage to safeguard the interest of the country and nation. For a patriot the sovereignty, integrity and honour of the country are of supreme values on which no compromise can be made. Patriots render sacrifice for the preservation and protection of these values.

3. Quaid-e-Azam Muhammad Ali Jinnah was a nation builder and a great patriot. He wanted to protect the values, culture, and traditions of the Muslims of the subcontinent. He gave the Muslims a sense of identity by securing a separate homeland for them. He said: «We must develop a sense of patriotism which galvanizes us all into one united and strong nation».

Who led the Muslims of the subcontinent in their
struggle for a separate homeland?

Задля закріплення набутих знань з попереднього завдання наступна вправа передбачає спонукання учнів до самостійного формулювання поняття «патріотизм», де треба вибрати правильне продовження визначення поняття.

Exercise 3. Read the text and finish the sentence:

Patriotism, therefore, is not just a feeling, it is a live spirit that continuously inspires and guides a nation. In the words of S.W. Scott, a man devoid of patriotic spirit, is like the one who:

«Breathes there the man with soul so dead

Who never to himself hath said

This is my own, my native land».

Наступна вправа спрямована на розширення активного і пасивного словника учнів і закріплення лексичного компоненту, представленого в тексті, зокрема.

Exercise 4. Write the contextual and dictionary meanings of the following words.

№	Words	Contextual meanings	Dictionary meanings
1	conservation		
2	instance		
3	fidelity		
4	shield		
5	reward		

Задля розширення краєзнавчих знань учнів щодо мови, яка вивчається учням пропонується ознайомитися з інформацією про столиці Сполучених Штатів та Об'єднаного королівства.

Exercise 1. Read the text about Washington DC:

Washington is the capital of the United States of America. It is situated on the Potomac River in the District of Columbia. The city was founded in 1791 and named after the first US president, George Washington, Since 1800 it has been federal capital.

The city industry is not well developed, “the main output of Washington being laws and government decisions”, Washington is the residence of the President and the Congress of the United States; all government departments and numerous federal institutions are also located in the capital. The White House, where the US President lives and works, the Capitol, the home of the US Congress, and the Supreme Court, are all in Washington.

Washington is one of the most beautiful and unusual cities in the United States. In the very centre of it rises the huge dome of the Capitol- a big white dome

standing on a circle of pillars. The 535 members of the Congress meet here to discuss the nation's affairs. It's easy to get lost in this huge building, full of painting and statues.

The White House is the official residence and principal workplace of the President of the United States. It was designed by James Hoban on a site chosen by George Washington. It is the oldest public building in Washington, its cornerstone having been laid in 1792. John Adams was the first President to live there (1800). The building was restored after being burned (1814) by British troops, and the smoke-stained gray stone walls were painted white. The elliptical Blue Room is the scene of many social, diplomatic, and official receptions. The Red Room and the Green Room are used for private and quasi-official gatherings. The White House became the official name when President Theodore Roosevelt had it engraved upon his stationery.

Washington is a large scientific and cultural centre where many research institutes are concentrated. There are five universities in the city. The Smithsonian Institution, the National Academy of Science and the Congressional Library are among them. The National Museum, the Old and new National Galleries of art, the City Museum of Washington, National Museum of American History are well known.

One can hardly find a park a square in Washington without a monument or a memorial. The most impressive and the best-known ones are the Lincoln Memorial and the Washington Monument.

There are no skyscrapers in Washington, because they would hide the city's sights from view. No building in the city may be more than 40 metres tall.

People from all parts of the world to see US capital. Every year more than 1,5 million tourists visit Washington and its most popular attractions.

Для розуміння прочитаного тексту учням пропонується дати відповіді на запитання відкритого типу., що сприяє успішному опануванню інформації, представленої в автентичному тексті, зокрема.

Exercise 2. Answer the questions:

- 1) Where is Washington situated?
- 2) When was the US capital founded?
- 3) Who was it named after?
- 4) Is Washington a typical US city?
- 5) What kind of industry is developed in Washington?
- 6) What important government buildings are situated in the city?
- 7) Where does the US President work?
- 8) Is there a monument to George Washington in the capital of the United States?
- 9) What museums and galleries are there in Washington?
- 10) What places of interest in Washington do you know?
- 11) Are there universities in the US capital?
- 12) Why aren't there any skyscrapers in Washington?
- 13) Is the city very popular among tourists?

Наступний блок вправ пропонує учням ознайомитися з краєзнавчими фактами про Сполучене королівство. Перша вправа підстановчого характеру і передбачає заповнення пропусків у реченнях та заохочує учнів до апеляції їхніх попередньо набутих знань.

Exercise 1. Read the following sentences and choose the correct word to complete each one.

1. The official name of the country is...
a) Britain b) Great Britain c) The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland
2. Buckingham Palace is the _____ of the British royal family.
a) capital b) residence c) museum
3. *Loch Ness is in _____*
a) Scotland b) England c) Wales
4. The official currency of the UK is the _____.
a) pound b) euro c) dollar

5. The _____ is a famous clock tower in London.

a) Eiffel Tower b) Big Ben c) Colosseum

6. The UK is made up of four countries: England, Scotland, Wales, and

_____.

Northern Ireland b) Ireland c) France d) Germany

Наступне завдання спонукає учнів до ознайомлення з краєзнавчою інформацією про Лондон. Ця вправа передбачає прочитання тексту й виконання післятекстового завдання, яке включає відповіді на запитання за змістом прочитаного.

Exercise 3. Read the following passage and answer the questions below:

London, the capital of England and the United Kingdom, is a busy and diverse city with a rich history and culture. It is home to famous landmarks such as Buckingham Palace, the Tower Bridge, and the London Eye. The city is also known for its great museums, galleries, and theaters.

One of the most famous attractions in London is Buckingham Palace, which is the official residence of the British royal family. The palace was originally built 1703 for the Duke of Buckingham and has been the home of the monarch since 1837. Visitors can watch the Changing of the Guard ceremony outside the palace and explore the State Rooms during the summer month.

The Tower Bridge, built in 1894, is another must-see attraction in London. It is a bridge that spans the River Thames and Thames and has become a famous symbol of the city. Visitors can take a tour of the bridge's high-level walkways and enjoy great views of London.

1) What are some famous landmarks in London?

2) What is Buckingham Palace and who lives there?

3) What can visitors do at Buckingham Palace?

4) What is the Tower Bridge and when was it built?

5) What can visitors do at the Tower Bridge?

Перелік запитань, за бажанням, можна розширити. Нами представлено запитання відкритого типу задня удосконалення навички пошуку потрібної

інформації в тексті, проте для слабших школярів їх можна представити й закритого типу.

Наступна група вправ так само покликана розширити краєзнавчі знання учнів про Британію через прочитання автентичного тексту про Озерний район Англії. Для розуміння прочитаного учні мають дати відповіді на запитання, наведені нижче після тексту.

Exercise 4. Read the following passage and answer the questions below:

The Lake District is a region in north-west England famous for its stunning scenery, picturesque lakes, and charming villages. It is a popular destination for walkers, hikers, and nature lovers. The Lake District National Park is the largest national park in England and covers an area of over 2,000 square kilometers.

One of the most popular lakes in the Lake District is Windermere, which is the largest natural lake in England. Visitors can take a boat trip on the lake or go for a walk along the shore. Another must-see attraction in the Lake District is the village of Grasmere, which was once home to the poet William Wordsworth. Visitors can visit Wordsworth's former home and enjoy a slice of the famous Grasmere gingerbread.

- 1) Where is the Lake District located?
- 2) Who likes to visit Lake district?
- 3) What is Windermere and why is it popular?
- 4) Who was William Wordsworth ?
- 5) What can visitors do in Grasmere?

Далі учням пропонується уважно прочитати текст про традиції святкування Великодня в Британії і відтворити послідовність подій у тексті. Така вправа сприяє розвитку уваги та пам'яті школярів. Завдання передбачає виокремлення з тексту деяких речень і розташування їх у довільному порядку. Вчитель може на власний розсуд обрати такі речення чи модифікувати їх залежно від рівня підготовки учнів. Якщо рівень знань учнів низький, то таку вправу можна замінити на підстановчу з певними лексичними одиницями, обраними для запам'ятовування.

Exercise 5. Read the following passage and determine the sequence of events as you read Significance of Easter in the UK:

For immigrants new to the UK, it's important to know that Easter is a significant holiday in the UK, and there are a few things to keep in mind during this time.

- Another tradition that is associated with Easter in the UK is the Easter bunny. The Easter bunny is a mythical creature that is said to bring Easter eggs to children. The tradition of the Easter bunny is thought to have originated in Germany, but it has since spread to other countries around the world.

- Easter is one of the most important holidays in the Christian calendar, and it is celebrated around the world. In the United Kingdom, Easter is celebrated with a variety of traditions and observances that reflect both the religious and secular aspects of the holiday.

- One of the most well-known traditions is the Easter egg. Eggs have long been a symbol of new life and rebirth, and they are often given as gifts during the Easter season. In the UK, chocolate Easter eggs are particularly popular, and they are sold in shops and supermarkets across the country. The eggs are often decorated with brightly coloured foil or with pictures of popular children's characters.

- In the UK, it is common for children to participate in Easter egg hunts. These hunts involve hiding chocolate Easter eggs in various locations, and children are tasked with finding them. The tradition of the Easter egg hunt is a fun and exciting way for children to celebrate the holiday.

При розробці комплексу вправ ми намагалися об'єднати всі етапи роботи над текстом, виділивши такі типи вправ, як-от: мовні вправи, вправи для розвитку швидкого читання, вправи для контролю основного змісту тексту та вправи для контролю важливих деталей тексту. Виходячи зі специфіки розвитку читання в основній школі, нами були використані автентичні тексти, які дозволяють ефективно розробити вправи, покликані розширити світогляд і краєзнавчі знання учнів на уроках англійської мови.

В основній школі вміння читання мають удосконалюватись та поглиблюватись, а запропоновані нами вправи, які не тільки дають змогу перевірити розуміння учнями прочитаного тексту, а також дозволяють впроваджувати в навчальний процес стратегії читання. При відборі автентичних текстів необхідно керуватися такими критеріями як актуальність, пізнавальна цінність, наочність, систематичність, відповідність навчальному плану, доступність, достовірність.

Висновки до розділу 2.

Аналіз теоретико-практичних джерел показує, що фактичного читання тексту англійської мови в основній школі недостатньо для учнів, які повинні аналізувати прочитане та використовувати отриману інформацію в інших видах мовленнєвої діяльності. Оволодіння уміннями й навичками читання здійснюється в результаті виконання передтекстових, текстових і післятекстових завдань.

Методика навчання учнів читанню автентичних текстів стає ефективною, якщо воно здійснюється з урахуванням специфіки обраних текстів, їх типології та характеру мовної організації.

Робота з автентичними текстами дає змогу показати та прокоментувати реальні прагматичні соціокультурні ситуації в умовах навчання, підвищити внутрішню мотивацію учнів до вивчення іноземної мови, створити психологічний комфорт, розвинути довільну та мимовільну пам'ять, сприяє підвищенню комунікативної та пізнавальної мотивації, формує мовну та міжкультурну компетенції, позитивно позначається на особистісному та емоційному стані учнів, дає можливість одночасного доступу до мови та культури.

Наявні у шкільних підручниках тексти і вправи доступні для учнів з огляду їх мовного оформлення, але вони не сприяють успішній реалізації навчальних цілей і завдань, а також досягненню учнями комунікативної взаємодії.

Нами було запропоновано комплекс вправ, побудованих на автентичних текстах для читання, де враховані такі принципи як:

1. Виховна цінність текстів, їх моральний потенціал, те, наскільки тексти сприяють вихованню учнів та формуванню морально-етичних норм поведінки.
2. Пізнавальне значення та науковий зміст текстів.
3. Відповідність змісту текстів віку учнів.

Отже, плануючи урок у основній школі, вчитель має враховувати не тільки тип і вид читання, рівень розуміння тексту, а також специфіку самих текстів і відповідність змісту текстів віку й інтересам учнів, рівню їхнього інтелектуального розвитку та їхнім пізнавальним та емоційним запитам.

ВИСНОВКИ

Читання відіграє важливу роль у системі навчання іноземної мови, оскільки сприяє задоволенню пізнавальних потреб учня в отриманні нової інформації, дає змогу звернутися до провідних джерел інформації – підручників, посібників, Інтернету тощо. У зв'язку з цим завданням учителя стає навчання «справжнього читання» або читання з практичними цілями. Читання завжди спрямоване на вилучення інформації, яка міститься у творі – тексті (інформація – це зміст тексту).

Читання – це рецептивний вид мовленнєвої діяльності, спрямований на сприйняття й розуміння письмового тексту. Читання є складником комунікативної діяльності людини, оскільки забезпечує письмову форму спілкування. Компетентність у читанні – уміння читати автентичні тексти різних жанрів і типів з різним рівнем розуміння змісту в умовах опосередкованого спілкування. Складовими компонентами КЧ є вміння, навички, знання, а також комунікативні здібності, а саме вміння читати.

Успішне вивчення іноземної мови залежить від урахування психологічних і вікових особливостей учнів, які зумовлюють використання методично раціональних прийомів, форм і засобів навчання. Головною особливістю учнів цієї вікової категорії є розвиток більш складних психічних процесів.

Аналіз теоретичних джерел показує, що підбираючи тексти для читання, слід враховувати такі принципи:

1. Текст має відповідати рівню володіння мовою учнів. Важливо врахувати їхні знання, навички та запити, щоб текст був належною складовою частиною їхнього навчання та розвитку.
2. Текст повинен містити цікаву інформацію і нести інформативну функцію, яка є актуальною для учнів. Це можуть бути новини, статті, блоги, листи тощо, які використовуються в реальних ситуаціях.

3. Всі запропоновані автентичні тексти мають бути цікавими та змістовними. Учні активніше сприймають автентичну інформацію та більш зацікавлені в читанні, якщо текст стосується сфери їхніх інтересів та має сенсову цінність. Він також має бути різного жанрового спрямування, наприклад: описи, історії, думки тощо.

Крім того, учитель повинен узгоджувати вибір автентичних текстів відповідно до цілей і завдань уроку. Необхідно також розвивати навички самостійного читання учнів, тому важливо забезпечити можливість для обговорення та аналізу текстів після читання. Це дозволить учням розуміти та оцінювати прочитану інформацію, а також розвивати критичне мислення та аналітичні навички. Враховуючи ці чинники, вчитель може підібрати такі текстові матеріали, які сприятимуть ефективному розвитку мовних навичок учнів.

Нами розроблено комплекс вправ на основі автентичних текстів. Робота з автентичними текстами дає змогу показати та прокоментувати реальні прагматичні соціокультурні ситуації в умовах навчання, підвищити внутрішню мотивацію учнів до вивчення іноземної мови, створити психологічний комфорт, розвинути довільну та мимовільну пам'ять, сприяє підвищенню комунікативної та пізнавальної мотивації, формує мовну та міжкультурну компетенції, позитивно впливає на особистісний та емоційний стан учнів, забезпечує можливість одночасного доступу до мови та культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрущенко А. О. (2014). Експериментальна перевірка ефективності методики формування граматичних навичок майбутніх філологів, що вивчають французьку мову як другу іноземну : зб. наук. пр. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2019. С. 132-136.
2. Бабенко Т.В. Навчання англійської мови в початковій школі : навч. посіб. Львів: НЛУ ім. І. Франка, 2020. 128 с.
3. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2017. 590 с.
4. Білик Н. І. Літературний компонент у науковій картині світу та образі світу старшокласника як умова формування емоційного інтелекту. Технології інтеграції змісту освіти : зб. наук. пр. Всеукраїнського круглого столу «Інтеграція змісту освіти в профільній школі», 17 квітня 2019 р., Полтава / Інститут педагогіки НАПН України; Полтав. обл. ін-т післядипл. пед. освіти ім. М. В. Остроградського / [головн. ред. В. Р. Ільченко]. Вип. 11. Полтава : ПОІШПО, 2019. С. 160-167
5. Бондар С. І. Психологічна характеристика тексту з іноземної мови як об'єкта отримання інформації. *Психологія* : зб. наук. пр. НПУ ім. М. П. Драгоманова, Вип. 11. 2014. С. 439.
6. Борецька Г. Е. Методика формування іншомовної компетентності у читання. Київ : Київський національний лінгвістичний університет, 2016.. 19-25 с.
7. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
8. Вороніна Г. І. Організація роботи з автентичними текстами молодіжної преси у старших класах шкіл з поглибленим вивченням німецької мови : іноземні мови у шкільництві. 2019. № 2. С. 55-57

9. Гончаренко С. «Український педагогічний словник». Київ, 2013. С. 376.
10. Гудзик І. П. Розвиток навички читання : метод. рекомендації. Київ: Освіта, 216 с.
11. Демченко, Н. В., Фреган, Н. М. Використання сучасних форм позааудиторної роботи в практиці викладання іноземних мов. *Вісник Національного університету оборони України*, 3 (22). С.29-32.
12. Єременко І. І. Автентичні тексти як ефективний засіб формування іншомовної особистості студента. *Вісник психології і педагогіки*. зб. наук. пр. Вип. 11. Київ. 2013. С. 89.
13. Коломінова О. О. Реалізація принципів навчання англomовного аудіювання в навчально-методичному комплексі для початкової школи. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. *Серія педагогіка*. 2018. №2. С.137-145.
14. Корнієнко О. М. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування : англійська мова та література. 2018. № 28. С. 9-13.
15. Котик Т. М. Методика літературної освіти молодших школярів : опорні конспекти лекцій для студентів заочної форми навчання спеціальності «Початкова освіта». Івано-Франківськ, 2014. 73 с.
16. Кутіщенко, В. П. Вікова та педагогічна психологія. Курс лекцій: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Центр навчальної літератури, 2015. 158 с.
17. Лохвицька Л. Психолого-педагогічні засади формування основ здоров'язберезувальної життєдіяльності у дітей дошкільного віку : формування відповідального ставлення до здоров'я підростаючої особистості : монографія. Київ : Міленіум, 2018. 152-157 с.
18. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. лінгв. ун-тів і фак. ін. мов вищих навч. закладів / О. Б. Бігич та ін. ; під заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с

19. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник. Львів: Ленвіт, 2014. С. 319.
20. Пальченко І. Г. Про навчання дітей швидкочитання та каліграфічного письма. Київ : Початкова школа, 2017. № 4. С. 102-112.
21. Панова Л. С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник / Київ: Академія, 2014. С. 237.
22. Панова Л. С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник. Київ: Академія, 2019. С. 328.
23. Паршикова О. О. Комунікативно-ігровий метод навчання іноземної мови учнів початкової загально-освітньої школи (теоретико-методологічний аспект) : монографія. Макіївський економіко-гуманітарний інститут. Донецьк : Видавництво "Вебер" (Донецька філія), 2013. 296 с.
24. Полонська Т. К. Мовне портфоліо як інноваційний компонент навчальнометодичних комплексів з іноземної мови для старшої школи. Проблеми сучасного підручника : зб. наук. пр. Київ : 2018. Вип. 12. С. 637–645.
25. Савченко О. Я. Навчання і виховання учнів 2 класу. Київ : Початкова школа, 2013. С. 186-189.
26. Склярєнко Н. К. Систематизація і повторення іншомовного граматичного матеріалу в основній і старшій школі. *Іноземні мови*. 2019. №4. С.17-20.
27. Федоренко Ю. П. Сутність читацької діяльності в початковій школі. *Педагогічні науки* : зб. наук. пр. Херсон : ХДУ, 2013. Вип. 63. С. 98-101.
28. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2013. 273 с.

29. Garton Sue. Teaching With Technology, Programme 4. URL: <http://marylandpublicschools.org/about/Documents/DEE/ProgramApproval/Reading/SecondaryContentAreasInformation.pdf>.
30. RobertsonCallumAction Plan for Teachers. URL: https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/pub_action_plan.pdf.
31. Smith, F. Understanding Reading: A Psycholinguistic Analysis of Reading and Learning to Read (6th Edition). URL: https://archive.org/stream/UnderstandingReading-FrankSmith/frank-smith-reading_djvu.txt.
32. Wallace Catherine. Critical Reading in Language Education. Oxford: Oxford University Press, 2004. 256 p